

SULYOK LÁSZLÓ NEMES-TÖRTÉNETEK

Budafok-Tétény zenei kultúrája Nemes László élete tükrében

A Parlando rendszeres olvasója számára nem újdonság e kiadvány megjelenése: folytatásokban részleteket olvashatott belőle, és reményei szerint a továbbiakban is így lesz. A könyv, mint kiadvány azonban mégiscsak más – ezúttal kétfajta értékelésben is. Egy teljes projektet tartalmaz, a saját példány bármikor „felüthető”. Ugyanakkor, mintegy két kilogrammos súlyával arra készíti az érdeklődőt, hogy akkor is hosszabb időt szenteljen tanulmányozásának, ha csak „beleolvasni” szándékozik. Mert „neki kell ülni”, és nem egykönnyű kényelmes pozíciót találni – mert nem kézben-tartásra termett. Meg-”nemesíti” tehát ezt a foglalatosságot a nekikészülés, utána viszont szárnyakon repül az idő. Tehát, ezúttal különösen értékelniünk kell a részletek világhálón való hozzáférésének lehetőségét. Gyors, kényelmes – és még helyet sem foglal!

2024. szeptember 21-én ünnepelte 88. születésnapját Nemes László. Erre az alkalomra keresve sem lehetett volna értékesebb (egyszersmind személyesebb) ajándékkal kedveskedni, mint egy különleges könyvvel, miként Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata tette. Ami nem lehetett meglepetés, mert a megajándékozandónak is aktív szerepet kellett vállalnia, olyan mélyinterjúban, amelynek során egész (eddig) életét számbaveszi. És, miként a zenei nevelés is már a születés előtt kell, hogy kezdődjék, az életrajzhoz is célszerű volt leásni a családfa gyökereihez. Voltaképp „könyv a könyvben” ez az első tematikus rész (Aki mer, az nyer. Sulyok László beszélgetései Nemes Lászlóval). Már itt szembetűnő a frappáns mottó: „A világ olyanná alakul,

amilyenné a fiatalságot nevelik.” (Jókai Mór), és örömünkre valamennyi nagy tematikus egységhez hasonlókat kapunk.

A következőkben diákok, tanárok, pályatársak idézik fel emlékeiket Nemes Lászlóról. „A szív hangjai”-hoz Kodály-idézet került: „Nem lehet egészen boldog ember, akinek nem öröm a zene. Erre az örömrre azonban tanítani kell az emberiséget, mert magától nem jut el odáig”.

A következő szakasz támasztja alá talán leginkább, hogy Sulyok Lászlót nem annyira „szerző”-ként érdemes említeni (miközben köszönetnyilvánítását természetesen e minőség feltüntetésével zárja), hanem legalább annyira jogos a meghatározás, hogy ő „jegyzí a könyvet”. A munkatársak segítő közreműködésével „kibányászott” megannyi dokumentumból részben szerkesztőként kellett válogatnia: „Dokumentumok, adalékok Nemes László pályájához. Gyökerek: Pápa, Budafok”. Stílusban is változatos ez a kaleidoszkóp, a legkülönbözőbb érdeklődésű olvasók találnak figyelemreméltó érdekességeket benne. Helytörténet, intézménytörténet-fejezetek, egy, a fővárosi zeneiskolák helyzetét felvázoló pillanatkép az 1970-es évek közepéről, majd ugrás az időben, és ismét a zenére fókuszálva „töredékes áttekintést” kapunk „a magyar zenei nevelésről a változások idején”. A szerző nem tagadta meg tudományos életműve centrális alakját: Ittész Mihály – Kodály összegyűjtött írásgyűjteményére utalva – Visszatekintés...-ként definiálta cikkét, amely a Metronóm 1993-as évfolyamából való (itt némi rövidítésekkel). A fejezet befejező írása a Nemes László által életre hívott (hazai első) művészeti iskola névadójára, Nádasy Kálmánra irányítja a figyelmet. E tematikájában (és az íráskok műfaját tekintve) változatos fejezethez örökigazságként Schuberttől került mottó: „Aki a zenét szereti, soha nem lehet igazán boldogtalan).

„Elsőkézből: Nemes László íráskok és beszédei” – ehhez a válogatáshoz is feltétlenül szükséges volt az ünnepekt közreműködéséhez. Minden korosztály számára (igaz, részben más-más szempontból) érdekesek ezek a kortörténeti dokumentumok; megfigyelhető a hivatalos íráskbeliség „jellegzetes” stílusa – ugyanakkor a szóbeliség sokkal kisebb eltérést mutat a maihoz képest. Az ide választott mottó Madách Imrétől való: „Nem az idő halad: mi változunk...” Nem vitatkozva ezzel, azért feltétlenül érdemes leszögezni: minden változásunk mellett vannak „állandósult” szegmenseink. Nemes Lászlóban az, ami gazdag életművének létrehozására alkalmassá tette: a kitartása, a (szűkebb-tágabb közösség számára) jó ügyekért való kitartó munkálkodás, és még sorolhatnánk.

Korábban megjelent anyagokból olvashatunk „Csokrok helyett...” címmel, Budafok-Tétény hírportáljáról, a Városházi Híradóból, és egy szerkesztett változatot a 80. és 85. születésnapra írt életút-ismertetőkből. Már eddig is kiderülhetett a tartalmi részletezésből: vannak „átfedések” szépszámmal - ám nem zavaróak. Túl azon, hogy a változatos szövegkörnyezetből jobban megragadnak tények-adatok az olvasó emlékezetében, az egyes mozzanatoknak a súlyára-jelentőségére is következtetni enged a többszöri felemlítés. Ez a rövid fejezet poétikus mottót kapott: „Szeretni manapság annyit tesz, hogy lángot gyújtasz a szélviharban. A tüzet meg kell óvni, mert elfújja a szél.” (Müller Péter)

A formai lekerekítés szándéka hívhatta életre a rövid „Emlékező szülőváros” codettát, Sütő András mottójával: „Mert amikor mindenütt elfelejtettek: a szülőföldnek még mindig akad mondanivalója rólunk”. Mondjuk, szerencsére nem ez jellemző – s remélhetőleg sokáig nem is lesz aktuális - Nemes László személyére és munkásságra.

A függelék: „Százszorszép világ, százszorszép muzsika”. Itt leginkább a Nemes László kezdeményezéseiből kifejlődött, legéletképesebb hajtások kerülnek fókuszba, a Budafoki Kamarakórus és a Budafoki Dohnányi Zenekar – és a rangos elismerések, amelyeket méltán kaptak. Ez a közelmúlt krónikája (jelentős részben másodközléseként), az olvasó itt érezheti leginkább, hogy zenehallgatóként maga is – passzív – részese napjainkban azoknak a művészi folyamatoknak, amelyek hatására jó esetben mi is változunk... Mottója olyan karmestertől származik, akinek remélhetőleg nem csak neve, hanem felvételeken megörökített munkássága is olyan élményforrás, amelyből a felnövekvő generációk is merítenek. Ferencsik János: Szerencsés fajta vagyunk, mi muzsikusok. Az, amivel másoknak örömet szerzünk, az nekünk a legnagyobb öröm – ha sikerül”.

Hét évtized a pályán – annyi maradandóan felmutatható értékkel, hogy amellettt eltörpülnek a megtett út göröngyei, még akkor is, ha valaki nem a „csak a szépre emlékezem” mottóját vallja.

Aki – több ülésben – végigolvasta a könyvet, elismeréssel adózik azért a kétségkívül sok munkáért, amelynek árán létrejöhett. Csak azt sajnálja, hogy sok a kihasználatlan hely, oldalak jelentős része üres marad olyankor is, amikor szívesen látnánk a nyilatkozót/visszaemlékezőt. Vagy ha valaki nagyon ódzkodik attól, hogy fényképpel szerepeljen, mindenképp lehetett volna találni

illusztrációt a munka előrehaladtával. Kihasználatlan lehetőség. De még jobban örültem volna, ha nem kerülnek be hibás keresztnevek (nem idézem őket, nehogy valaki azt jegyezze meg)! Ez utóbbinál abban reménykedem, hogy az olvasók tekintetének többsége jótékonyan átsiklik felettük (tudva a „jó megoldást”).

A könyv szépen példázza: olyan korban, amikor könyvkiadók aggódnak, hogy lesz-e olvasóközönsége (meddig?) produktumaiknak, NEMES vállalkozás egy város(rész) részéről ily módon kifejezni megbecsülését. Az elismerés hangján szólítja meg az olvasókat beköszöntőjében Karsay Ferenc Budafok-Tétény polgármestere, akihez Németh Zsolt országgyűlési képviselő társult a kötet előszavával.

Németh Zsolt, Nemes László és Karsay Ferenc

Nemes László NEMES kezdeményezése volt a művészeti iskola típusának hazai meghonosítása. Munkásságának NEMES elismerése ez a könyv, amely egyszersmind lehetne felhívás - no nem keringőre, hanem folytatásra. NEMES cél lehetne megannyi terület (város, városrész) számára, a helyi kulturális életért sokat tett művészek megbecsülésének kifejezésére.

Fittler Katalin

FÜGGELÉK:

**Részlet Sulyok László Nemes-történetek
--Tétény zenei kultúrája Nemes László élete tükrében
c. könyv SZÍV HANGJAI c. fejezetéből, melyben diákok, tanárok,
pályatársak idézik fel emlékeiket Nemes Lászlóról**

EGYÜTT A TÚZVONALBAN.
BESZÉLGETÉS VARGA GYÖRGGYEL

Varga Györgyről úgy tartják, hogy ablakot nyitott Abony számára a világra. Szinte egész Európát, sőt Izraelt is bejárta az általa vezetett zeneiskola fúvószenekara és mazsorettcsoportja, mindenhol elismerést szerezve szülőfalujának. Több kiemelt első, tíz nemzetközi díj, valamint a legjobb karmesternek járó díj bizonyítja rendkívüli munkabírását. Nevéhez fűződik hat zenekari mű ősbemutatójának a megszervezése, a húsvéti bálók hagyományának megteremtése, a Fúvószenekari Egyesület létrehozása. Több országos és nemzetközi szakmai konferenciának adott otthont. Csoda-e, ha megkapta az Abony Város Díszpolgára címet? Emellett tulajdonosa többek között a Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztnek, az Ádám Jenő-, a Weiner Leó- és az Artisjus-díjnak.

– *A diploma megszerzése után hol kezdte meg tanári munkáját?*

– *Visszakerültem Abonyba, mert szerződésem volt a helyi tanáccsal. Abban az időben lehetőség volt arra, hogy a község életét irányító tanács szerződést kössön az Abonyból elkerülő továbbtanulókkal. Anyagilag támogatták a tanulásomat, ennek fejében vissza kellett jönnöm tanítani bizonyos időre. Így kerültem vissza 1970-ben, utólag mondom, nagy szerencsémre. Ahol zenét tanultam, ott lettem klarinéttanár. Mikor erről beszélünk, nem szeretnék elfelejtkezni Szabó Sándor igazgatóról, aki az abonyi Bihari János Zeneiskola alapítója volt 1952-ben. Ezzel a cselekedetével ő hozta létre Magyarországon az első falusi zeneiskolát. Ez nagyon nagy dolog volt akkor. Ezt örökölt meg én 1983-ban, egészen fiatalon, miután az alapító igazgató nyugdíjba ment. Itt dolgoztam 1997-ig. Akkor pályáztam át Pestre, a XVI. kerületbe, és lettem a Rácz Aladár Zeneiskola igazgatója. 2010-ig álltam az intézmény élén.*

– *Micsoda véletlen egybeesés: Ön akkor végzett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola debreceni tagozatán, amikor Nemes László Budafokon megalapította az önálló zeneiskolát. Ismerték Önök egymást akkoriban?*

– Nem. Először fiatal igazgatóként hallottam Nemes Lászlóról meg a budafoki zeneiskoláról. Mint Pest megyei iskolák vezetői, látogatásokat tettünk ebben a budafoki iskolában. Akkor ez az intézmény példának számított, Nemes László ugyanígy. Én tehát akkor, egy látogatás alkalmával ismertem meg Lacit. Másrészt pedig, tudni kell, akkor voltak zeneiskolai zenekari fesztiválok, neki pedig kiváló vonószekara volt. Győrben rendeztek minden második évben zenei konferenciát, ott hallottam ezt a kiváló zenekart. Nekünk, igazgatóknak, sok vidékinek ez is példa volt. Szóval ezek voltak az első találkozásaim Lacival.

– *Na és hogyan szökött szárba ez a kapcsolat? Mert nem titkolom, Nemes László azok között emlegette az ön személyét, akivel az elmúlt évtizedekben sok közös feladat végrehajtásában dolgozott együtt, és figyelték, segítették egymás munkáját.*

– Amikor igazgató lettem, kezdtem magam is kialakítani Abonyban a magam profilját, megvalósítani a magam célkitűzéseit, a falusi zeneiskolák elvét követve. Több szakmai konferenciának adtunk otthont. Például 1992-ben Abonyban volt a Magyar Zeneiskolák Szövetségének első közgyűlése, melyen hét ország küldöttsége is részt vett. Ugyanekkor megcsináltuk a falusi zeneiskolák első találkozóját és fesztiválját. Közben, illetve már előzőleg, jártunk ki külföldre a fúvószekarunkkal. Belgiumban már ötven éve rendeztek zeneiskolai zenekari fesztiválokat. Mikor mi a szocializmust építettük, mindig meghívtak oda zenekarokat. Nem kellett fizetni érte. Mert nekik is az volt a céljuk, hogy együtt muzsikáljunk, nem számít, ki milyen politikai rendszerből jön. Úgy szervezték, hogy a zenekari tagokat családoknál altatták. Akkor ez a gyerekeinknek, még a 80-as években, nagyon nagy élmény volt. Ekkor elhatároztam, és Laci is, hogy mi is csinálunk egy fesztivált Abonyban. Ez lett a falusi zeneiskolák első találkozója. Végül, ezt mondhatom, az egész Pest megyei oktatás hozta létre Szobtól Jászkarajenőig, mert jelen voltak. Abban az időben már sok zeneiskola önállósodott, de még mindig volt nyolc tagiskolánk vidéken, tanyákon, ott éltek a tanáraink. Úgy szerveztem meg a fesztivált, hogy a meghívott zenekarokat családoknál altattuk, abonyi meg környékbeli tanároknál, és egyszerre rendeztük meg három helyszínen a vonós, a fúvós meg az egyéb zenekari fesztivált. Ez egyedülálló rendezvény volt Magyarországon. Nagyon szépen sikerült, a televízió rengeteget közvetített róla. Laci ebbe is besegített, és rengeteg szervezési és gyakorlati tanáccsal látott el.

– *Hallottam Abonyban rendezett nemzetközi fesztiválról is.*

– Igen, mert a hazai sikerre alapozva megszerveztük a falusi zeneiskolák nemzetközi találkozóját is. A zenekarok mellett szakembereket hívtunk meg Németországból, Izraelből, Belgiumból stb. Meg akartuk ismerni az ottani

vidéki oktatást. Nemes Laci nekem ebben szintén partner volt. Rögtön támogatott, és részt vett benne. De volt másik nemzetközi találkozó is, egy kisebb volumenű, pár napos hétvégi rendezvény. Itt is átfogó képet kaptunk a külföldi zeneoktatásról, amit össze lehetett vetni az itthoni gyakorlattal és tapasztalatokkal, leszűrni a tanulságot, hogy mi hol tartunk. Kérdeztük a meghívott vendégeinket az oktatási helyzetükről, a támogatásokról, a szervezésekről. Egész különböző kép alakult ki. Volt például, ahol semmi állami támogatást nem kaptak az iskolák, például a németeknél. Izrael pedig teljesen más volt, egy más világ, szóval nagyon érdekes volt az egész találkozó. Laci benne volt ebben is. Szembetűnő, hogy egyik legnagyobb tulajdonsága az, hogy ő egyáltalán nem zárkózott be a saját nagyon szép birtokába, illetve várába, iskolájába. Hanem bizony közreadta magát, eljött, segített. Ezeknek a találkozóknak a sikerei után magasabb szintre jutott a közös munkálkodás közöttünk, és ekkor már együtt is felvállaltunk dolgokat. Láta az én szervezni akarásomat, nem mondom, hogy készségemet, és ez a vidék-Pest párosítás nagyon jó kapcsolattá alakult közöttünk. Együtt mentünk ki például zenekarokkal Belgiumba meg többfelé, találkoztunk ott magyarokkal is, szóval nagyon szépen működött a kapcsolat. Aztán jött a rendszerváltás, felfordult az ország, nyomában jöttek a nagy kihívások.

– *Mire gondol?*

– Arra, hogy kezdett minden átalakulni, és a politikusok részéről a zeneoktatásra vonatkozóan is voltak különböző gondolatok, amit mi nem nagyon szerettünk volna megvalósítani, mert nem tartottuk megfelelőnek, jónak. Laci maga mellé vett, nem csak engemet, többeket, akikről tudta, hogy tudunk segíteni. Akkor nagyon sok törvénymódosításról volt szó, a tantárgyakkal kapcsolatos különböző változtatásokról, tehát rengeteg iskolai, szakmai dolgról, kezdeményezni, vitázni kellett, nem csak támogatni, elmenni fórumokra, budapesti önkormányzathoz, minisztériumba meg sokfelé, és Laci mindenhova vitt magával. Rengeteget tanultam tőle. Amiben tudtam, segítettem neki. Nagyon sok mindent tett.

– *Mondjon egy konkrétumot!*

– Mondjuk, a Magyar Zeneiskolák Szövetségének megalakítása. Egy értekezlet után Laci párunkat odahívott magához, nem tudom, ki volt még ott, nem sokan voltunk, hárman, négyen, és elmondta, most már megcsinálhatjuk a szövetséget, a rendszerváltás törvényei lehetővé teszik. Párunkat tehát maga mellé vett, és az ő vezetésével közösen létrehoztuk az MZSZ-t. Pár évvel később a művészeti iskolák is csatlakoztak, és ez a mai napig így működik. Nekem akkoriban jöttek a nagy kihívások. Abonyban ugyanis a fúvószenekarunk nagyon sok sikert ért

el, sok versenyt nyert, és olyan kapcsolatokra tettünk szert, hogy egy nemzetközi szervezet, a Nemzetközi Fúvószenekar-oktató Társaság Abonyban rendezte meg a konferenciáját, 1994-ben. Volt szocialista országban először rendeztek ilyet. Egyhetes rendezvény volt, több mint harminc országból jöttek, minden földrésről, az egész világot átfogta, és a fúvószenekar minden oldalát, árnyalatát bemutatták elméletben és gyakorlatban is a rengeteg bemutatkozó hangversenyen. Ebben is részt vett Laci, amit főnt, mondjuk, a minisztériumban kellett elintézni, azt csinálta, segített.

– *Nemes László leggyakrabban az 1995-ös rendezvényt, a IV. Európai Ifjúsági Zenei Fesztivál szövetségi megrendezését emlegeti, ha a Magyar Zeneiskolák Szövetségének tevékenysége kerül szóba közöttünk, és Varga György nevét ekkor sem hagyja említés nélkül.*

– Megértem, mert engem a fesztiváliroda vezetésével bízott meg. Láta, hogy milyen szervezkedő ember vagyok, meg tapasztalta már, hogy jól tudunk együtt dolgozni. A 94-es abonyi rendezvény után ez volt az első magyarországi nagy rendezvény, amely nemcsak nekünk, hanem az egész országnak fontos volt. Ez a rendezvény először volt korábbi szocialista országban. Jöttek a FÁK-országok is *[a Független Államok Közössége a Szovjetunió 1991-es felbomlása után jött létre a 15 úgynevezett szovjet utódállamok közül 11-nek a részvételével, s a konföderáció, ez a laza szövetség a későbbiekben többször is átalakult, változott – S. L.]*, miután a volt Szovjetunió szétesett. Jöhettek az Orosz Föderációból is. Ez a tény nagy szépségét jelentette a fesztiválnak, sokkal színesebb palettát mutatott. Ennek nagyon örültek a nyugat-európai országok vezetői, mert mindent együtt lehetett csinálni a zenében, a zenéért és a békéért. A FÁK országainak jelenléte nem volt persze zökkenőmentes. Ezeknek az országoknak nem voltak kapcsolataik, nem volt tapasztalatuk, nem tudtak még pénzt sem átutalni a rendezvényre, szóval rengeteg gondot okoztak, zárójelben mondván. A hálájukkal pótolták ezt: egymás után jöttek a fesztiválirodára énekelni. Ám a lényeg mégiscsak az, hogy részvételükkel egy hatalmas és rendkívül színes, nagyon szép fesztivál zajlott le. A Budapest Sportcsarnokban volt a nyitó- és a zárórendezvény. A fesztivál végeztével következett a sok papírmunka megmiegymás, az elszámolások. Sokat voltunk Lacival, rengeteget, éjszakákon keresztül egy páran, például Magyar Margit, tehát még lecsengettük az utómunkálatokat. A Dohnányi Zenekar karmestere, Hollerung Gábor is bekapcsolódott a teendőkhöz, amikor már annyi szervezési munka volt. Aztán a hivatalosság annyira elismerte ezt a munkánkat, hogy néhányan állami kitüntetést kaptunk. Ekkor azonban nemsokára váltottam, és eljöttem Pestre, a XVI. kerületbe zeneiskola-igazgatónak. Akkor már én is tapasztalt igazgató

voltam. Megmaradt továbbra is Lacival a kapcsolatunk, csak egy kicsit más lett. De azért néha találkoztunk.

– *Ezek után, a sok-sok közös munka és eredmény, siker után hogyan tudná összegezni véleményét Nemes Lászlóról?*

– Lacinak rengeteg, rengeteg jó tulajdonsága van... Több mint harminc évig voltam iskolaigazgató, tapasztalatból mondom... A sok jó közül első helyre teszem az előrelátását. Ő a rendszerváltáskor is előre tudott látni, és meghozta azokat a lépéseket, amelyek senkinek nem jutottak eszébe, és amelyek nemcsak az ő iskoláját, hanem az egész zeneoktatás ügyét előrevitték vagy megvédték az előre nem látható problémáktól. Másik fontos tulajdonsága az önzetlenség. Ő mindig közreadta magát, ő hozzá mindig lehetett menni, és mindig lehetett kérdezni, és mindenben segített. Példa volt nekünk végig... És mondom egy harmadikat is, amit nagyon fontosnak tartok egy vezetőnél, különösen a zenészeknél, ez pedig az emberismeret. Meglátta, kit mire tud használni a közügyekben, és értük tudott nyúlni.... De ha már itt tartunk, rögtön mondom egy negatívumot is...

– *Kíváncsivá tesz, kiváltképp ennyi elismerő szó után. Hadd halljuk!*

– Idézőjelben mondom ezt a negatívumot. Ez pedig az lenne, hogy nagyon sokat vállalt. Persze ebből nem származott különösebb probléma, ami adódott, azok a csúszások voltak. És minden csúszás abból fakadt, hogy túlvállalta magát. Végzett valamilyen szakmai munkát és öt zeneiskolát vállalt fel, de csak hármát tudott megcsinálni. Ebből lettek a veszekedések... És a legvégére hagytam a következőt: annyi mindenben voltunk együtt, rengeteg anyagi ügyben is, rengeteg rossz emberrel hozott össze a sors, de a barátságunk megmaradt a mai napig. Ennél sokkal kisebb dolgokon összevesznek emberek. Mi most is beszélünk, épp tervezzük, hogy találkozunk. Azért van ez így, mert mind a kettőnk előtt mindig, mindenben, amiben részt vettünk, egy nagy cél lebegett, a magyar zeneoktatás ügyének az előbbre vitele, azon felül meg örültünk személyes sikereinknek, sőt az egymáséinak is. Ez kitörölhetetlen az emlékezetemből. Mint ahogyan Laci személye kitörölhetetlen a magyar zeneoktatás történetéből, olyan egyedi, egyéni, hogy a zeneoktatásunk nagyon sokat köszönhet neki. Én a kapcsolatunkra vagyok a legbüszkébb, a vele együtt töltött időre.